

Михайло Фейса / Михајло Фејса
Славица Чельовски / Славица Чељовски

РУСКИ ЈАЗИК И ИСО-КОД / РУСИНСКИ ЈЕЗИК И ИСО-КОД

Уредник
Зоран Колунџија

Михайло Фейса / Михајло Фејса
Славица Чельовски / Славица Чельовски

РУСКИ ЯЗИК И ИСО-КОД

РУСИНСКИ ЈЕЗИК И ИСО-КОД

ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

ФИЛОЗОФСКИ
ФАКУЛТЕТ
Нови Сад

МАТИЦА
РУСИНСКА
Руски Крстур

ЗМИСТ / САДРЖАЈ

РУСКИ ЯЗИК И ИСО-КОД	7
1. УВОД	7
2. ПОСТУПНИ РОЗВОЙ	10
3. ФАКТОРИ ОБСТОЯНЯ	14
3.1. Фактори обстојання по русинистох	14
3.2. Перши конфесионални школи при Руснацох	16
3.3. Образовна вертикала на руским языку	18
3.4. Вигодни медзинародни обставини	20
4. УВОДЗЕНЕ РУСКОГО ЯЗИКА ДО НАУКИ О ЯЗИКУ	26
4.1. Уметніцка литература	27
4.2. Администрація	29
4.3. Наука	30
4.4. Власни културни институції и організації	30
4.5. Церква	32
4.6. Театрални дружтва	33
4.7. Радио	34
4.8. Телевизія	34
4.9. Топографски надписи и други надписи	35
4.10. Особна преписка	35
5. РУСКИ ЯЗИК МЕДЗИ СЛАВЯНСКИМА ЯЗИКАМИ	36
5.1. Теорії о походженю Руснацох и руского языка	36
5.2. Попатрунки русинистох Одделеня за русинистику ..	40
6. ИСО-КОД РСК	45
7. ЗАКЛЮЧЕНЕ	54

РУСИНСКИ ЈЕЗИК И ИСО-КОД	59
1. УВОД	59
2. ПОСТЕПЕНИ РАЗВОЈ	62

3. ЧИНИОЦИ ОПСТАНКА	66
3.1. Фактори опстанка по русинистима.....	66
3.2. Прве конфесионалне школе код Русина	68
3.3. Образовна вертикала на русинском језику.....	70
3.4. Погодне међународне прилике.....	72
4. УВОЂЕЊЕ РУСИНСКОГ ЈЕЗИКА У НАУКУ О ЈЕЗИКУ	78
4.1. Уметничка литература.....	79
4.2. Администрација.....	80
4.3. Наука.....	81
4.4. Властите културне институције и организације.....	82
4.5. Црква	84
4.6. Позоришна друштва	85
4.7. Радио.....	86
4.8. Телевизија	86
4.9. Топографски натписи и други натписи.....	87
4.10. Лична преписка.....	87
5. РУСИНСКИ ЈЕЗИК МЕЂУ СЛОВЕНСКИМ ЈЕЗИЦИМА....	88
5.1. Теорије о пореклу Русина и русинског језика.....	88
5.2. Погледи русиниста Одсека за русинистику	92
6. ИСО-КОД РСК	97
7. ЗАКЉУЧАК	105
 ЛИТЕРАТУРА.....	110
ПРИЛОГ 1 – REQUEST FOR NEW LANGUAGE CODE ELEMENT IN ISO 639-3	119
ПРИЛОГ 2 – ПРЕПИСКА ЗОЗ П. МЕЛИНДУ ЛАЙОНС.....	148
ПРИЛОГ 3 – РОЗВИВАНЄ И ДОСЯГИ ОДДЗЕЛЄНЯ ЗА РУСИ- НИСТИКУ ФИЛОЗОФСКОГО ФАКУЛТЕТА.....	174
ПРИЛОГ 4 – РЕЗОЛУЦИЈА ДЕЛЕГАТОХ 17. ШВЕТОВОГО КОНГРЕСА РУСИНОХ.....	183

РУСКИ ЯЗИК И ИСО-КОД

1. УВОД

Бачко-сримски Русини / Руснаци (Рушняци) припадаю гу карпаторусинському/карпаторускому народу, автохто-ней славянскей популациї централноевропского, карпат-ского региону, подзеленого з граніцами України, Поль-скей, Словацкей, Мадярскей, Румунії, Ческей републики и Молдавії. Вонка з карпатского родного краю, Русини/Руснаци жию у сушедних жемох як имигранти. Найстарша имигрантска заєдніца населела ше до Бачки пред 270 рока-ми. Найвекша заєдніца вонка з матичних обласцох находзи ше у Зєдинених Америцких Державох и Канади.

Їх националне мено Русин / Руснак (Рушняк) повязує их зоз востоком, понеже Рус (Русь) була назва території велькей стредньовиковней держави восточних Славянох. Велї назви з хторима ше Карпато-Русини наволовали або з хторима их наволовали други – як напр. Карпато-Русин, Карпато-Рус, Угро-Русин, Рутен, Руснак, Рушняк итд. шиц-ки ше одноша на жридлову и традиционалну вязу зоз вос-точнославянским народом Руси.

Виками Русини / Руснаци (Рушняци) жили у граніцох Мадярского кральовства. Жили у сиверовосточних ма-дярских жупанийох, точнейше у Земплину, Шаришу, Аба-уй-Торни, Боршоду, Саболичу, Ужу, Угочи, Марамарошу и Гемеру. Векшина з тих жупанийох нешка у восточней Сло-

вацкей, а други у Мадярскей, України и Румунії. Пред коло 270 роками групи Руснацох почали ше селїц зоз свогог отечества у Карпатских горох на юг перше до Бачки, а потим и до Сриму, хтори ше нешка находза у Войводини у Сербії и у Восточней Славонії у Горватскей.

По пораженью и поцагованю Отоманскей имперії з Бачки, Сриму и Банату 1699. року, австроугорским власцом требало вецей жительство на югу своєї держави та побудзовали на колонизацию Немцох, Мадярох, Словакох и других, як и Русинох/Руснацох (Gavrilović 1977: 153). То причина прецо и предком войводянских Русинох/Руснацох, гражданом шлебодного статуса у Габсбургскей монархії („Ruthenus Libertinus“, як их наволовали) и грекокатолїцкей (униятскей) вири, у вкупним числу од коло 2.000, допущене же би ше, по контракту з державними власцами, населели до „dessolata possessio Keresztur“ и места Коцур, хторе недалеко, у централней Бачки стредком XVIII века (Хорњак 2006: 25).

Перши Руснаци у Бачки хтори ше населели зоз своїма фамелиями до Кули були Петро Хома, Янко Хома и Янко Маковски. До того пришло дзешка медзи 1743. и 1746. роком. Рок 1745. то рок хтори вжати як рок насельованя Руснацох до Бачки. Датум 17. януар 1745. представя окреми датум. Того дня Франц Йозеф де Редл, совитнік царици Марії Терезії и администратор Бачкого державного округу у Сомбору, подписал перши официйни документ – контракт о насельованю 200 руских, униятских фамелийох на пустару Вельки Керестур. Контракт о насельованю Руснацох до Коцура подписани 1763. року (Лабош 1979: 77). Евидентне же Руснаци були населени до тих крайох под истима або подобними условиями як и други народи (окрем Немцох хтори мали найвигоднейши условия насельованя). Значне

визначиц же Руснаци були уняти (познейше пременовани на грекокатоликох) и же то представляло єдну зоз причинох прецо им було дошлебодзене населіц ше у южних часцох Австро-Угорскей. Кед би були православни, не було би им допущене виселіц ше зоз сиверних жупанийох.

У новим швеце приселєнци будовали хижи, обєкти за ґаздованє, церкви, школи и други явни институції.

Рускокерестурска парохия основана 1751. року, а основна школа у Руским Керестуре почала робиц 1753. року. Перша грекокатолицька церква у Коцуре збудована 1765. року. Рускокерестурска и коцурска парохия були уключєни до Крижевского владичества за грекокатоликох 1777. року. Пред тим парохії були часци Калочскей католицькей архиепископії. Руснаци постали уняти (грекокатолики од 1772. року) з Брестску (1596) и Ужгородску (1646) унию.

Основна школа у Шидзе почала робиц 1818. року, у Новим Садзе – 1823. року, у Бачинцох – 1847. року, а у Дюрдьове – 1880. року.

Перши руски библиотеки основани осемдзешатих роках ХІХ века – 1876. року у Руским Керестуре, а 1879. року у Коцуре.

Як ше руске жительство з часом звекшовало, у гледаню роботи и лепшого живота, велї ше, починаючи з конца ХІХ века, виселєли з Руского Керестура и Коцура до Кули, Вербасу, Нового Саду и Дюрдьова у Бачки, до Шиду и Сримскей Митровици у Сриму (у терашней Сербії), до Славонії и локалитєтох коло Вуковару и рици Сави (у терашней Горватскей) и преїг Атлантского океану до Зєдинєних Америцких Державох и Канади.

Од часу кед ше перши Руснаци приселєли до тих крайох та по Першу шветову войну, вони доминантно були параста. Їх ремеселніки були організовані до еснафох,

а священікох и учительох було барз мало. З часом Руснаци напредовали у економским, националним и културним живоце. Поспишело им ше очувац свой идентитет. Формовали свой язык и подзвигли го на одредзени уровень же би го могли хасновац у друкованю кнїжкох. Перша кнїжка на руским языку Идилски венец *З мойого валалу* Гавриїла Костельника, хтора опубликована 1904. року.

2. ПОСТУПНИ РОЗВОЙ

На концу Першей шветовой войны Австро-Угорска ше розпадала. Шицки конари русинского/русского народу, по 1918. рок, существовали и розвивали ше у рамикох єдней держави, Габсбургскей монархії. Тераз, першираз, даскельо конари русинского/русского народу були на одредзени способ одрезани. Русини/Руснаци у Бачки мушели найсц свою власну драгу.

У Сербії (або у Кральовини Сербох, Горватох и Словенцох, або, познейше, у Кральовини Югославії) Руснацом допущене формовац национални, културни институції на основи колективних правох шицких националних меншинох, цо не бул случай у їх старим краю. Вони достали статус националней меншини славянского походзєня 1919. року, перши и, у периодзе з велїх рокох, єдини медзи своїма сонародніками у Карпатским ареалу. То була подія од значєня найвисшого ступня хтора трасовала драгу їх национального и културного розвою.

У таких обставинох Руснаци чувствовали же снованє Руского народного просвитного дружтва, наволаного Просвита, бул перши крочай зоз хторим вони манифестовали свойо намаганє гу независному национальному и културно-

му животу. На сновательней схадзки, 2. юлия 1919. року у Новим Садзе, руска национална заєдніца ришела дзвигнуц свой народни язык (не русийски або українски) на уровень литературного языка. Перша културно-просвітна організація принесла одлуку же би ше ей каждодньова бешеда хасновала у образованю, културним живоце и преси. Тота одлука була базована на факту же кніжки релігійного и литературного характеру уж були публіковани на тим языку (Medješi 1993: 146). Найзначнейша особа тей історийней схадзки бул священік Михайло Мудри.

Перша руска културна організація публіковала даскельо кніжки од велького значеня. Найуплівнейша кніжка того часу була перша руска ґраматика (*Ґраматика бачваньско-рускей бешеди*, 1923) Гавриїла Костельника. Руске народне просвітне дружтво обявйовало календари (1921-1941), часописи (*Руски новини*, 1924; *Наша заградка*, 1937) и други публікації (*Буквар*, учебніки, *Єфтайова дзивка* Гавриїла Костельника – перши руски театрални фалат неєднодійка, 1924, *Пупче* Янка Фейси – перши руски зборнік писньох за дзеци, 1929) (Рамач 2002: 554). Єдна зоз найзначнейших стварох хтору РНПД зробело то же основало першу руску друкарню 1936. року у Руским Керестуре.

Друга културно-просвітна організація, Културно-просвітни союз югославянских Руснацох, наволана Заря, основана 3. септембра 1933. року у Вербаше. Члени КПСРЮ не були задовольни зоз українофилськими тенденціями РНПД. Вони промововали идею же войводянски Русини, як и шицки Русини, конар русийскей националности (Magocsi 2002: 510). Організація обявйовала календари (1935-1941), новини и други публікації. Найуплівнейша кніжка КПСРЮ була *Исторія русского народа* (1935) Николая Д. Олеярова.

Просвітительську улогу тих двох організаційох претаргла Друга швето́ва война.

По Другей шветовой войны, 1945. року, случели ше даскельо значни културни збуваня. Перше, основана перша гімназія на руским языку у Руским Керестуре. Друге, формована нова організація за шицких Руснацох у Югославії – Руска матка. Треце, основана Новинско-видавательства установа Руске слово.

У шлідуючих двох децениях, зоз щедрим фінансованьом з боку югославянської влади, розпочани основношко́лска система, стредньошко́лска система и радиоemitованє (1948).

Завод за видаванє учебнікох основани 1965. року. Завод почал порядно друковац учебніки за основну и стредню школу. Перши главни редактор Рускей редакції у Новим Садзе бул Микола Кочиш.

Дружтво за руски язык, литературу и културу основане 1970. року. Перши председатель тей найстаршей рускей організації бул Микола Кочиш. Найуспишнейши председатель була Ирина Папуґа.

Автономна покраїна Войводина здобула звекшани самоуправни права по Уставу зоз 1974. року, хтори Войводину дефіновал як єден зоз субектох югославянської федерації. Пейц народи Войводини здобули статус урядових народносцох – Серби, Мадяре, Румунє, Словаци и Руснаци. Руски язык постал єден зоз пейцох офіціальних языкох Автономней Покраїни Войводини. Перши раз постало можливе хасновац руски язык у суду, у канцеларийох, на явних надписох итд. Прекладательом за руски язык обезпечена робота у општинах дзе значне число членох рускей націоналней меншини.

Дружтво за руски язык и литературу почало публиковац свой гласнік *Творчосц* (1975), познейше *Studia Ruthenica*

(1988). Серию школских граматик и *Граматику русского языка* (1977) порихтал Микола Кочиш, односно Завод за издаване учебнікох. Микола Кочиш автор и першого *Правопису русского языка* (1971).

Телевизийна програма по руски почала ше емитовац 1975. року.

Значне визначиц же шицко зоз предходзацого, повой-нового периоду зачуване и аж унапредзене. Окреме ше то дотика обласци образования. Одделене Гимназиї Жарко Зренянин зоз Вербасу постало Образовни центр Петро Кузмяк у Руским Керестуре (1977). Настава шицких предметох у єдней класи зоз трох класох тей єдинственей гимназиї отримує ше по руски.

Руски язык ше виучує и у трох основних школах. Цали наставни процес по руски у Основней школи Петро Кузмяк у Руским Керестуре (Основна школа и Гимназия Петро Кузмяк, од 1990; Основна и стредня школа з Домом школярох Петро Кузмяк, од 2010), док є двоязични, сербско-руски, у Основней школи Братство єдинство у Коцуре и у Основней школи Йован Йованович Змай у Дюрдьове. Настава шицких предметох у тих школах отримує ше на руским языку.

Же би ше унапредзело знанє и хаснованє русского языка, 1973. року – Лекторат за руски язык, а од 1981. рок – Катедра за руски язык и литературу основана на Новосадским университету (Фейса 2006: 35).

Креативни потенциал Руснацох без сумні резултовал зоз значними резултатами у култури и образованию. Учебніки на руским языку за основну и стредню школу (друковани по 1984. року) доказую же Руснаци у Югославії не представляли анї еґзотичну културу анї културну периферию. З оглядом на їх образовну и академску узретосц,

вони, у ствари, у самим центру європських трендох и витвореньох. Александер Дуличенко зоз Естонії руски язык, социолоґийно патраци, описал як у подполносци окреми славянски микроязык (Супрун 1981: 134).

Пообщено бешедујуци, то бул найвигоднейши период за руску культуру. Мож повесц же тот период за Руснацох представлял златни час.

Новинско-видавательства установа Руске слово обявйовала вещей кнїжки на руским языку як гоч кеди скорей. Почала обявйовац и часопис за младих под насловом МАК (Младосц – Активносц – Креативносц, од 1972) порядно.

Попри Дружтва за руски язык и литературу (нешка Дружтво за руски язык, литературу и культуру) основани и два нови організації, хтори доприноша очуваню и розвиваню культури Руснацох у найширшим смислу – Руска матка (обновена) 1990. року зоз шедзиском у Руским Керестуре и Културно-просвитне дружтво ДОК 2006. року зоз шедзиском у Коцуре, хторе од 2022. року шедзиско ма у Новим Садзе.

3. ФАКТОРИ ОБСТОЯНЯ

Чежко порозумиц як ше єдней такей малей популациї поспишело очувац свой язык, виру, школи, обичаї – накратко, свойо националне єство през вещей як два и пол вики.

3.1. Фактори обстоияня по русинистох

Сумирајуци тот период, на початку дзеведзешатих рокох прешлого века, Мирон Жирош наводзи 14 предпоставки (фактори) хтори, по нїм, привели по финални стан – еґзистованє малей популациї свидомих Руснацох, утвер-

дзоване їх національного языка и його подзвиговане на уровень 13. славянского языка, узретосци рускей литературы, новинарства, фолклора и театра (Жирош 1998: 463).

То:

1. существованє двох руских центрех – Керестура и Коцура;
2. яснє припознаванє припаданя гу Русином Закарпатскей обласци;
3. моцнє унапряменє на „триманє ведно” медзи странцями;
4. Грекокатолицка церква и чуванє національного идентитета;
5. руска школа;
6. стаємни контакти зоз Горніцу (зоз карпатским отечеством, зоз бувшима Горніма жемами Австро-Угорскей);
7. обезпечованє кніжкох и друкарні зоз Горніци;
8. образованє рускей интелігенції;
9. чуванє традиційох и національних обичайох (напр. церковних шветох – Крачуна, Велькей ноци, Кирбая), рускей свадзби и явного живота;
10. снованє Руского народного просвітного дружтва;
11. нове обновйованє, повоинови розвой од 1945. по 1990. рок;
12. улога Дружтва за руски язык и литературу;
13. Фестивал култури Червена ружа;
14. Драмски мемориял Петра Ризнича Дяді и Руски аматерски театар Дядя.

Два децениї познейше Михайло Фейса (2010: 30-52) спатра 10 фактори хтори без сумніву уплывую на и унапредзую животни обставини рускей націоналней меншини у Сербії/Войводини на початку трецого милениума.

То фактори: 1. Национални совет рускей националней меншини; 2. Завод за культуру войводянских Руснацох; 3. Руски народни театр Петро Ризнич Дядя; 4. Апостолски егзархат за грекокатоликох у Сербії и Чарней Гори; 5. Образовна вертикала на руским язикау; 6. Рижнофайтова видавательна активносц; 7. Електронски медії; 8. Нови културни організації и манифестаций; 9. Револуционерни премени у Карпатским ареалу; 10. Вигодни меджинародни обставини.

Маючи у оглядзе шицки фактори хтори анализовали Мирон Жирош и Михайло Фейса, тримає же церква и школа два найзначнейши фактори у живоце рускей националней заєдници.

3.2. Перши конфесионални школи при Руснацох

У рамикох перших двох конфесионалних школах, односно у рамикох керестурскей и коцурскей парохії, тоти два фактори були и на истей локації.

По приселеню Руснацох зоз Горніци до Керестура и Коцура церковнославянски язик мал значну улогу у духовним живоце керестурскей и коцурскей парохії. Предлужел ше хасновац у церковним обряду по нешка.

Федор Лабош преноши податок же у Керестуре 1792. року число жительствох виросло на 2.100 особи и же з ронущом числа дзецох росла и жажда за ученєм, же би голем кельо-тельо научели читац, писац, раховац, виро-науку, Давидово псалми и други предмети хтори ше теди учили, а гу тому часто и шветовни шпиваня. Дзеци ше учили на руским язикау, але при тим ше хасновал и мадярски а дакус и латински язик, голем даєдни слова (Лабош 1979: 251).

Записи о тих часох находзимо у перших хронікох – *История парохии коцурскей* (*Хисторія фары коцурскей*) пароха коцурского о. Павла Вукича (Вукич 1922; Фейса 2015: 15-20) и о. др Гавриїла Костельника *Liber memorabilium* (Рамач 1998).

Од другей половки 19. вику людзе на власци, свидоми же у Угорскей мадярски народ не бул у векшини, превжали мири же би ше число Мадярох зоз мадяризацию других народох звекшал (Лабош 1979: 268). То причини же керестурска општина при концу 1980-их рокох ришела претвориц свою конфесионалну школу до комуналней, наздаваюци ше же ю на тот способ годно легчейше витримовац, т.е. же и держава будзе вецей давац на школу. Нажаль, Керестурци ше швидко прешвечели же остали исти бриги и проблеми. Општина ше и далей борела з велькими фінансійними чежкосцами: требало будовац нови будинки, а пенежу ледво виоставало на плаци учительом. На концу, после 12 рокох роботи и живота тей школи општина ришела придац свою школу держави, та най ю вона витримує. Так 1899. року школа у Керестуре постала державна (Рамач 1995: 103).

Же би школяре не преходзели на ученє державного мадярского языка, хтори бул наставни язык у школи (як цо бул случай у Руским Керестуре), Церковно-школски одбор у Коцуре превжал на себе обовязку плацєня учительох. Рускокерестурски учитель прето «демонстративно» напушел школу у Руским Керестуре и прешол до Коцура. Уключел ше до педагогийней роботи народних учительох, хтори мали потримовку так повесц шицких Руснацох, а окреме жительох Немцох у Коцуре (Biljnja 1987: 51). Конфесионална школа у Коцуре робела два децениї длужей од конфесийней школи у Руским Керестуре, по 1921. рок.

3.3. Образовна вертикала на руским языку

У чаше конфесионалних школах (оп. 3.2) церква и школа представляли єдинствени фактор за очуванє идентитету Руснацох и їх націоналней свідомосци. Нешка то два окреми фактори.

Док ше початки школского образования на руским языку можу провадиц од стредку 18. века – од 1753. року у Руским Керестуре и од 1765. року у Коцуре, початки предшколского образования на руским языку можу ше провадиц од початку 20. века – од 1903. року у Руским Керестуре и од 1905. у Коцуре

Яшелька, предлужене перебуванє и воспитни ґрупи за пририхтованє дзецох до школи существує у Руским Керестуре. Воспитни ґрупи у хторих ше дзеци пририхтую за школу на руским языку и предлужене перебуванє за предшколски дзеци еґзистую у Коцуре и Дюрдьове. У стредкох у хторих нет можлівосци же би ше організовали порядни воспитни ґрупи на руским языку, руски ше виучує як окреми предмет хтори ше вола Пестованє руского языка з елементами націоналней култури. Таки воспитни ґрупи організовані у Кули, Новим Садзе и Вербаше, а планує ше організовац пестованє руского языка и у рамикох предшколских оддзеленьох у Бачинцох, Беркасове, Бикич Долу и Шиду (Яким 2009: 25-26).

По Закону руским дзецом хтори ходза до основних школах у гевтих войводинских општинах и местох дзе жиє значни процент Руснацох (по 15%) оможлівени три години тижньово на їх мацеринским языку. Сербски язык (три години тижньово) и два странски языки (перши странски язык од 1. класи, други странски язык од 5. класи – два години тижньово) обовязни.

Попри порядней настави (шицки предмети) на руским языку од 1. по 8. класу у Руским Керестуре, Коцуре и Дюрдьове, у других руских стредкох дзе пре мале число школярох нет можливосци організования порядней настави на руским языку організує ше виучованє руского языка зоз елементами націоналней култури. Предмет виборни и заступени є зоз двома годзинами тижньово. Вон заступени у Бачкей Тополі, Господінцох, Коцуре, Кули, Нови Садзе, Новим Орахове, Петроварадину, Савиним Селу, Сримскей Каменїци, Сримскей Митровици, Суботици, Ветернику, Вербаше и у Шидзе зоз окремнима оддзелениями у Бачинцох, Беркасове и Бикич Долу (исте: 27).

Гимназия Петро Кузмяк у Руским Керестуре обезпечує подполне образованє на стредньошколским уровню на руским языку од 1970. року (Папуґа 2000). То єдина стредня школа на руским на швеце. Ма интернатске змесценє за школярох и прето можліве же би ше уписали не лєм дзеци зоз Сербії але и зоз других жемох дзе жию Руснаци. Барз важне наглашиц же аж и Руснаци/Русини зоз Карпатского ареалу чувствую Гимназию як свою, окреме гевти зоз України хтори не маю скоро ніч зоз образовней вертикали у Сербії.

Маючи у оглядзе основне и стреднє образованє одвичательни органи можу допуциц виводзенє настави на руским языку (як и на языкох других націоналних меншинох) и кед за формованє класи єст меней од 15 школярох хтори жридлово бешедніки. Факт же ше вкупне число школярох по класи на руским языку благо зменшує. Шведкове зме того школского року же Министерство просвити, науки и технологийного розвою дало согласност же би ше у Дюрдьове и Коцуре формовало руске оддзеленє за штvero школярох першей класи.

Оддзелене за русинистику на Филозофским факултету у Новом Садзе представя найвисши уровень образования по руски. Оддзелене походзи од Лекторату за руски язык хтори основани 1972. року (од 1981. року – Катедра за руски язык и литературу) (Fejsa 2012б). Курси руского языка можу ше нащивйовац и на Оддзеленю за медий дзе существує можлівосц же би ше на бюджет уписали двойо студенти. Студенти зоз даскеліх оддзеленьох Филозофского факултета можу студирац руски язык як виборни (в. 4.3).

Понеже руска популяция у Войводини/Сербії досц мала, Оддзелене за русинистику специфичне пре релативно мале число студентох. Шейдзешат штверо студентки/студенти потераз дипломовали на Оддзеленю за русинистику (оп. Прилог 3). Од нїх ше обчекує же буду лидерки/лидере културно-образовного живота Руснацох у Сербії у першей половки 21. века.

3.4. Вигодни медзинародни обставини

Медзисобна свідомосц и блізши контакти медзи войволянскима Руснацами и їх братами у Карпатском ареалу – процес хтори започати 1989. року – можу у будучносци помогнуц шицким карпатским Русином у їх непереривней борби прежиц як национална заєдніца. Док Руснаци Републики Сербії / Автономней покраїни Войводини службено припознати як окремна национална меншина зоз своїм власним литературним языком у континуитету, нешка и шейсц держави Европскей унії (Мадярска, Польска и Словацка тиж припознаваю Руснацох/Русинох/Лемкох як окремну меншину.

Руснаци Сербії вецей не сами. Пред нїма велі можлівосци за заєдніцкими проектами рижних файтох. Напри-